

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

S[e]c[un]d[u]s de p[er]missio[n]e sacta[n]tiare[m].

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

¶ In Sco. ubi pus. sūt mortalia vtracq;
mēdaciū virtus exītib⁹ in statu pfectio
nis exercēde. In exercēdo act⁹ q̄ com
petūt eis rōe talis stat⁹ pfectōis. puta
docere. iudicare. p̄dicare. Hō ē. qz per
vtracq; mēdaciā auferit bonitas doctri
ne quā p̄dicat. Iuxta illd̄ Aug. i epla
fungamēn. Si ad scripturas sacras ad
mētra fuerint q̄ntūcūq; iocosa mēda
cia n̄hil remanet i eis soliditatis. pu
ta si plar⁹ p̄dicet. misceat mēdaciū ioc
cosum. n̄hil remanet soliditatis i do
ctrina illa. Pōt em̄ q̄cūq; dubitare de
quocūq; dicto ab eo. sic de alio. v̄ q̄
rōne nō assentire illi mēdaciō iocoso
pari rōne nec alij. Et ita p̄tret autori
tas doctoz ecclie in docēdo. perirent
etiā vtilitates ppli audientis consilij in
iudicio solēti. et intelligo ita q̄ nō per
cipiat illud mēdaciū eē dictū. Iseoruz
ab actu docēdi v̄ iudicādi. Dū em̄ ali
q̄s sedet ad iudiciū pōt aliquā trufam
admiscere q̄ ex mō loq̄ndi scilicet nō esse
de iudicio. h̄ Sco. Et sic p̄ q̄ntū per
culū sit plaris p̄fatis virtus i statu p̄fe
ctōnis exercēde. q̄n exercēt act⁹ talis
status p̄fectōnis. vt sunt predicare. iū
dicare. docere publice. p̄tūc mētiri ioc
cose v̄l officiose qz plures doctores cō
cedūt qz sint mortalia. Et videt idē te
nere sanctus Tho. ubi pus. Cū em̄ vt
dicit ponant in statu veritatis seruan
de. qz veritatē tenēt ex suo officio i iu
dicio vel in doctrina. p̄tra q̄ si mētāt.
erit p̄ctū mortale. i alijs aut nō opoz
ret. h̄ Tho. Dic̄ tū De. de pa. sup. l̄ij.
dis. xxvij. Mētiri in iudicio cōsciētie.
id ē. in cōfessōe sacramētalī semp̄ est
mortale. sicut et pluriū deliberatū p̄p̄
dei irreuerētā annexā. Nō sic aut in
foro exteriori simplex mēdaciū ē p̄ctū
mortale. nisi q̄n ledit primū. vt si ad
uocatus ad yanā gl̄iam falso inducat
legē ad verā p̄clisōz. h̄ ille. ¶ Est aut
ome mēdaciū q̄nq; de causis detestā.

dām. Dno q̄ origo eius ē diabolica.
Dñ Gen. iij. Neq̄q; mortem. Job.
.vij. Dū loquit scz demon mēdaciū.
ex pp̄ijs loquit. qz mēdar ē. et p̄ ei⁹.
Et ibidē. Vos ex p̄te diabolo estis et
desideria p̄isv̄i vultis facere. Scdo.
qz inq̄nat mēbrū qd̄ maloz p̄centia
eēt dignuz scz os. Prouerb. xij. Abom
minatio ē dño labia mēdaciā. Exem
plū de h̄ntes os plenū muscis fetidīs
Tertio qz ois mēdar q̄si quidaz p̄di
tor est. Vult em̄ q̄ ille cui mētū fides
sibi adhibeat. et tñ fidem nō seruat ei.
Immovulū decipe. vt p̄z in rōne mētū
ri. qd̄ est p̄tra mentez ire. Quarto. qz
valde nociūū ē toti ecclie. Facit em̄
vt vix alicui fides adhibeat. Dñ p̄p̄
mēdaciā multiplicant p̄suria. diffide
tie. lites. et h̄mōi. Dñ de mēdaciū.
Diere. ix. Sagitta vulnerās lingua eo
rū. dolū locuta ē. Quinto qz ei⁹ vitatio
oionē cito facit exaudiri. Exēplū i v̄
tasparrū. vbi fratrib⁹ anglico misterio
trāllatis. p̄ fluniū ad quendā heremi
tam. ab eo q̄rētib⁹ de ei⁹ vita. R̄n. a tē
pore p̄uersiōis nūq; de ore meo mē
daciū exiit. et quicqd̄ petij a domio
sine mora consecutus sum.

Capitulum. ij.

¶ Quod invidēda sūt ad h̄nc tr̄ta
Principalit. Dno de p̄ctis ois
in q̄b⁹ q̄s facilliter mētū. vel sp.
Scdo de mendacio in ope vel gestu.
Tertio dubiū de perplexitate. ¶ Q̄ntū
ad p̄mū pōt q̄s mēdaciū incurrere. p̄
missio. factatā et adulatōe lingue. P̄
mo. p̄missiōe. Dñ fm̄ Tho. ij. ij. q. c.
si ille q̄ aliqd̄ p̄mittit non habeat aim
faciēdi qd̄ p̄mittit mētū. si h̄o habeat
non mentitur. quia nō loquit p̄tra id
qd̄ gerit in mēte. Si h̄o nō facit qd̄ p̄
mittit. tñ videt infideliter agere p̄ hoc
qz animuz mutat. Pōt tñ excusari ex
duobus. Dno mō si p̄mittit id qd̄ est
manifeste illicitū. qz p̄mittendo pec

Preceptum VIII Cap. II

caus. morādo at ppositū bñ fac. Alio
mō si sint mutare cōditōes psonar z
negocia. Ad b em q hō teneat facere
qđ pmissit dicit Seneca. It. d bñficijs. re
grit q oia imutata pmaneat. vñ z apls
nō ē mētū nō implēs qđ pmissit cuz
nō iuit Corinthū. ij. Cor. j. z b ppe im
pedimēta q supuenerūt. h Tho. Et
vident i pmissio simplici mltē pditōes
intelligi. sic z fm Hosti. i simplici iu
ramēto. Nā qñ iuro q factū. intelligit.
si deo placuerit. si pape vel plato pla
cuerit vñ nō displicuerit. si res i eodez
statu pmaserit. Vñ si apud me depo
nis gladiū z tibi pmitto restituē. si po
stea furis. res i alio statu ē. Itē si in fi
dē fuauer. Nō fuat em fidē n oport
ret fidē fuari. Vñ si nō factū m qđ p
missisti. nō tibi teneor. ex de iurēturā.
puent. Itē si supior nō pdixerit. Itē
si facultas seu possibilitas se obiu
lit. vñ excusat nēctas vñ impossibilitas
Tū nō potēs solū pus debet bonis
cedere. vñ cū alio p posse cōcordare vñ
debet cū illo cui obligat. Secūdo
mentit qđ factū. De qvide in tercia
specie supbie. pcepto pmo. ca. xiiij. A.
Iactator aut vt dicit pbs. iij. Eibi. sin
git de se maiora exatib? quic nullius
grā. quic aut grā glorie vel honoris.
quic aut grā argēt. Vñ Tho. ij. ij. q.
cxij. dicit. Iactātia pprie importare vi
det q hō verbis se extollat. Illa em q
hō longe vult iactare in altuz eleuat.
Tūc aut qđ pprie se extollit qñ d se sit
pra se aliqd dicit. Nō qđē ptingit du
pliciter. Quic em loquit d se nō qdem
supra illud qđ in se ē. h supra illud qđ
de eo hoies opinant. Nō aplus refu
giens dicit. ij. Cor. xij. Precor ne qđ
existimet me supra id qđ videt in me.
aur audir ex me. Alio mō qđ p vba se
extollit loquēs de se aliqd supra illud
qđ in se ē fm rei vitat. Et vtroq mō
dī iactātia. pmo mō in magis pprie. z

opponit iactātia vitati. Qñ aut sit sa
crātia pcm mortale. z qñ nō. dicit ibidē
Duplicitē iactātia pōt pñderari. Vno
mō fm se. put ē mēdaciū qđdā. z sic ē
quicq mortale pcm quicq ventiale. Mor
tale qđē qñ qđ iactant de se. pfert qđ ē
pra gloriā dei. sic ex psona Tyri regis
dicit Gezech. xx. vij. Eleuatus ē cor tuū z
dixisti. deus ego sum. Vel ē pra cha
tate pñmi. sic cū aliqđ iactādo seipm
pumpit i pñmellas altor. sic habet
Iuc. xvij. d phariseo q dixit. Nō suz
sicut ceteri hoim. raptores. adulteri.
inusti. velut etiā h publican? Quicq
vo est pcm ventiale. qñ sez qđ de se ia
ctat q neq sunt pra deū. nec pra pñ
mum. Alio mō pōt pñderari fm suaz
causam. sez superbiā vñ appetitū lucrī
aut inanis glorie. z sic si pcedat ex su
perbiā vel inani gloria que si sit pcm
mortale. tūc ipsa iactātia erit peccatū
mortale. alioqn erit pcm ventiale. Sz
si quis pmpit in iactātia ppter ap
petitum lucrī. hoc videt tam pñnerē
ad pñmi deceptionē z damnu. Et idē
talis iactātia magis est peccatū mor
tale. Vnde dicit pbs. iij. Eibi. q tur
pior est qui se iactat causa lucrī qz qui
se iactat causa glorie vel honoris. Nō
est tñ mortale pcm semp. qz posset eē
tale lucrū ex quo alius nō dānificaret
Tertio quidā meminit adulationē.
Est aut vt qdam ait. Adulatio. puerfa
laudatio. Vnde nomē laudationis z
adulationis eisdē litteris pñtat. h non
eodē modo ordinatis Alex. de hal. in
summa dicit. Adulatio sic deservit.
Est peccatū ex pñmone vane laudis al
teri exhibitū intēriore placēdi. Dubi
tāt qñ adulatio sit pcm mortale vel
nō. hū. idē ibidē. Quedā adulatio ē
q sit in fouendo peccatōē in peccatō.
hec est semp mortale pcm. Quedam
vo sit intēriōe vt pñt aliter nulli ob
st. z hec est ventiale pcm. Quedā vo

est q̄ fit ex sola intentiōe placendi. nō
vt p̄sit vel ob̄sit. Et hec aliq̄ū veniale
p̄ctm̄ est. aliq̄ū mortale. Q̄m̄ em̄ fit ex
animi leuitate. veniale est. Q̄m̄ v̄o fit
ex v̄mendine ducēte in p̄emptū z li-
bidinē mortale. tūc est mortale. H̄ ille
Hoc viciū x̄ps maxie fugit. V̄n̄ glo.
sup̄ lo **Matth. xxj.** Felicitis illis abijt
foras extra ciuitatē. q̄z paup̄ erat nul-
li adulatus. nullū in tāta ciuitate in-
uenit hospitē. h̄ apud **Azariū** receptus est
Et ap̄ls. **j. Thessal. ij.** Neq̄z aliq̄ū fui-
mus in v̄mone adulationis. sic vos sci-
tis. nec occasione auaricie. deus testis
est. Est aut̄ adulationis viciū detestā-
dū multiplicat̄. Primo. q̄a adulator
nutrix ē diaboli. lactās diaboli filios
iacte adulationis **Thren. iij.** Lactie nu-
dauerūt māmas. lactauerūt carulos
suos. **Lamia** em̄ d̄ q̄si lania suis feti-
bus crudelior. q̄z eos laniat q̄s videt
lactare. Sic adulator quē mulcer lau-
dādo in petō laniat i p̄tinacia. Sc̄do
est locusta. q̄ estate p̄speritatis canit.
et hyeme aduersitatis silet **Ecc̄. xij.**
Dives locutus ē. z om̄s tacuerunt. z
verbū ei⁹ vsq̄ ad nubes p̄ducēt. Pau-
per locutus ē z dicent. q̄s est hic: Ter-
tio sunt adultores syrene fm̄ **Boetij**
vsq̄ ad exterminū dulces voce. h̄ ob-
strucis curib⁹ fugiēde. Quarto sunt
lotores capitū p̄ oleū. **Ps̄.** Corripiet
me iustus in misericōdia z increpabit me.
oleū aut̄ pctōris nō impinguet caput
meū. Quinto sunt sacerdotes diabo-
li hoies viuos sepeliētes. V̄n̄ **Greg.**
sup̄ illo **Matth. viij.** Dimitte mortu-
os sepelire mortuos suos. Mortui
mortuos sepeliūt cū pctōrē pctōrē ag-
gere adulationis p̄mit. Prop̄ illa x̄ps
est **Znc. vj.** De vobis cui⁹ b̄ndixerint
vobis hoies. glo. Magna p̄o pene ē
peccatori sua scelera nō argui. h̄ insu-
per quasi b̄n̄ gesta laudari. Et sup̄ il-
lud **Ps̄.** Deus in adiutorij meū in-

tende. d̄c̄ **Augu.** Plus nocet lingua
adulatoris q̄ man⁹ p̄secutoris. **Estate**
.iij. Popule me⁹ q̄ te beati dicit. ip̄i
te decipiunt. **Dubitat.** q̄le remediū
fit adhibendūz adulari di. **R̄n̄. Alex. f.**
vbi p̄us. q̄ triplex specialiter. V̄n̄z
intra p̄p̄ie fragilitatis p̄sideratio. que
hoiem p̄fecte humiliat. V̄n̄ **Thren.**
.iij. Ego vir videns paup̄tatē meā. Et
Nichee. vj. V̄lliatio tua in medio
tui. **Alia** duo sunt extra. V̄n̄z est ex
parte iusti hois. z dicit fidelis z discre-
ta correctio. V̄n̄ sup̄ illud **Ps̄.** Oleū
aut̄ pctōris nō impinguet caput meū
glo. Sustinet fidelis argui a viro ius-
to in misericōdia. z non laudari a pctōre
Aliud ē ex parte pctōris sc̄z detractio
que est remediū nō p̄ causam. h̄ p̄ oc-
casione. V̄n̄ **Greg.** Sciendū q̄ ne im-
moderatis laudib⁹ eleuemur plerūq̄
inro rectoris n̄ri moderamine detra-
ctionibus lacerari p̄mittimur. vt q̄d
vox laudātis eleuat. lingua detrahen-
tis hūliet. **Quo** ad secundū p̄nci-
pale. sc̄z de simulatione. Notandū. q̄
differūt simulatio z hypocrisis. sic su-
peri⁹ z inferi⁹. Simulatio ē p̄p̄ie mē-
daciū q̄d in exteriorib⁹ signis factoris
cōsistit. vt d̄c̄ **Tho. ij. q. cxj.** nō aut̄
refert. virū aliq̄s mentiat v̄bo v̄l quo-
cunq̄ alio facto. Simulatio tū largi⁹
capit̄ sepe p̄ quacūq̄ fictione. Sz hy-
pocrisis est nō quecunq̄ simulatio. h̄
solū illa q̄ quis simulat p̄sonā alteri⁹
sicut cui⁹ pctōrē assimulat p̄sonā iusti.
De h̄ habes q̄dā p̄mo p̄cepto d̄ hypo-
crisi. **De** simulatione igit̄ d̄c̄ **Sc̄o. i. dist.**
.xxvij. Aliq̄s p̄t̄ simulare p̄ argu-
mēta p̄babilia assumēdo aliq̄ bona si-
bi inesse q̄ nō insunt. p̄nta p̄ genufle-
xiones z adoraciones. deuotionē sibi
in esse q̄ nō inest. z talis simulatio ē hy-
pocrisis z pctm̄. aliq̄s etiā p̄t̄ simula-
re mala nō inesse. vel ostēdēdo signa
opp̄sita his q̄ p̄suent. v̄l opp̄sita ma

Preceptum VIII Capi. III

lis. vñ nō offendendo signa q̄ cōster p̄ue
uerant seq̄ illa mala. Et p̄mū istoz vñ
def̄ p̄inere ad hypocrisisim. pura si q̄s
luxuriosus audies d̄ mulierib⁹ spuat
in signū castitatē excreas. z tñ habeat
oppositū i corde. Secūdū nō ē malū
alqd̄. imo si p̄t eē i malo ē laudabi
le. qz vitupabile ē publicare. eo mō q̄
dicat de q̄busdā q̄ p̄ctm̄ suū publica
uerunt z nō tacherūt. z si maluz sit in
corde interi⁹ tñ addere malū signū ex
terius ē addere malū malo. In disse
rētib⁹ aut̄ aliq̄s p̄t aliq̄ facere q̄ ex
nā sui sunt signa alicui⁹. Aliq̄s em̄ p̄
facē illa que non sūt signa ex nā sui s̄
scit ea p̄cipi a p̄ntibus tāq̄ signa. puta
ex nā rei sudare ē signū fatigatiōis vñ
alicui⁹ resolutiōis corporalis. Spuma
re aut̄ q̄ salua currat p̄ barbā nō ē ex
nā signū infante mētis p̄t em̄ cōpos
mētis emittere saluā vñ currat p̄bar
bam. tñ a circūstātib⁹ p̄t aliq̄s scire
hoc indicādū sicut signū furie puta.
qz illa p̄uenerūt signa eē furiosoz in
terra illa. Vniuersalit̄ q̄ de simulatio
nibus p̄ma z secūda dico. q̄ sunt p̄ctā
z frequēter mortalia. qz hypocrisis et
simulatio. Tertia dūmodo malū nō
cōcomitet̄ ē laudabilis. ita q̄ hō non
oñdar vnū malū p̄ aliud malū. Et in
indifferētib⁹ simulatio p̄ma si eēt i ali
quib⁹ eēt forte mala. s̄ nō grauit. puta
si q̄s posset se facē sudare licet nō labo
rasset. quēadmodū q̄daz foculatores
vtunt corporib⁹ suis ad aliq̄s motus
significātes alias dispositiōes q̄ nō in
sunt eis. nec p̄cesserūt. Simulatio alia
q̄ est scōa in idifferētib⁹ nec p̄ctm̄ ē. z
talis fuit simulatio Dauid. i. Reg. xxi.
hec Sco. ¶ Circa tertiū p̄ncipale qd̄
sit faciendū in tali casu z s̄lib⁹. Aliq̄s
querit ad morte quē abscondit p̄fectus
vir. vtunt apparitores. z q̄runt ab ab
scōdēte vbi sit latitās. aut rñdet ibi. et
tunc erit p̄ditoz. aut rñdet se nescire. z

sic mētis. aut tacet. z sic p̄dere videt. s̄
est p̄plexus. Rñdet Altisidozēf. De
bet deludere apparitores. sic dicebat
p̄positū. sic dicēdo. Credit̄ q̄ si ipse
esset h̄c ego dicerē vobis. Vbi debet
rñdere sicut respōdit ille sanct⁹ epus.
de q̄ exēplū ponit b̄tus Aug. li. 3 mē
daciū. qui abscondit quendā miserū q̄
querēbat ad mortē. z vñz ab ipso ep̄o
q̄rerēt apparitores vbi ille esset. Rñ.
nec possum mentiri. nec possum esse
proditor.

Capitulum. iij.

De falsitate hactenus dictū ē. s̄
mō de testificatiōe vidēda sunt
tria. Primo in q̄bus casib⁹ q̄s
tenet testificari. Secūdo an falsuz testi
moniū semp̄ sit mortale p̄ctm̄. Tercio
quō q̄s testificādo vel alias asserendo
possit iurare. z q̄ scire debeat q̄ iurat
testificando. ¶ Quo ad p̄mum notat
Tho. ij. ij. q. lxx. In testimonio serendo
distinguedū ē. qz aliq̄s req̄rit testi
moniū alicui⁹ aliq̄n nō req̄rit. Si req̄
rit testimoniū s̄b̄diti auctoritate supio
ris. cui i his q̄ ad iusticiā p̄tinēt obedire
tenet. z tūc nō est dubiū qn̄ testimo
niū teneat ferre i his i q̄b⁹ s̄m̄ ordinē
iuris testimoniū ab eo exigit. puta in
manifestis z i his d̄ q̄b⁹ ifamia p̄cessit
Si aut̄ exigit ab eo testimoniū i alijs
puta i occultis. z de q̄b⁹ ifamia nō p̄ces
sit. nō tenet ad testificādū. Si vñ req̄
rat ei⁹ testimoniū nō auctoritate supio
ris cui obedire tenet. tūc distinguedū
est. Quia si testimoniū req̄rat ad libe
rādū hoiem ab iniusta morte. seu pena
q̄cunq̄. vñ falsa etiā ifamia. vñ etiā ab
iniq̄ dāno. tūc tenet hō ad testificādū
s̄ si ei⁹ testimoniū n̄ req̄rat tenet facē qd̄
in se ē vt v̄tate. denūciat alicui q̄ ad B
possit p̄desse. Dicit em̄ Ps. Eripite
pauperē. z egenū de manu p̄ctōris li
berate. Et Prover. xxiij. Erue eos q̄
ducūt ad mortē. Et Ro. 8. Digni sūt